

מדיניות ארצות הברית ביחס לישראל ולמזרח התיכון

פרסום חודשי של מכון מיתווים
בעריכת רבקה בורנשטיין*

כרך 5, גיליון 5, מאי 2017

א. יחסי ארה"ב-ישראל

- שגריר חדש וסוגיית העברת השגרירות – שגריר ארה"ב החדש לישראל, דיוויד פרידמן, צפוי להגיע לישראל ב-15 במאי, שבוע לפני ביקורו המתוכנן של הנשיא טראמפ. מעט לאחר מכן, בחודש יוני, יפוג תוקף הצו האחרון שחתם הנשיא לשעבר אובמה בדבר דחיית העברת שגרירות ארה"ב בישראל לירושלים. או אז, יצטרך טראמפ להחליט כיצד ברצונו לנהוג בנושא. לאור העובדה שביקור טראמפ בישראל יתרחש בסמיכות ליום ירושלים, הנושא צפוי לעורר עניין תקשורתי במהלך הביקור. בעוד סגן הנשיא פנס טוען שטראמפ [שוקל את עניין העברת השגרירות ברצינות](#), אין כרגע סימנים לכך שהממשל צפוי להורות על מהלך מיידי בנושא. ישנן השערות שונות לגבי מהלכיו העתידיים של טראמפ בנושא ירושלים ולגבי הקשר בינם לבין מאמציו לחדש את המשא ומתן הישראלי-פלסטיני. יש הגורסים שטראמפ עשוי לאמץ תכנית של "[ירושלים תחילה](#)", שתכלול הצהרה בדבר מוכנות להקמת שגרירות למדינה הפלסטינית במזרח ירושלים לאחר השגת הסכם שלום. אחרים משערים שטראמפ ינצל את ביקורו בישראל דווקא על מנת להכריז כי ארה"ב מכירה [בירושלים כולה](#) כבירת ישראל.**
- ארגוני חברה אזרחית בארה"ב ובישראל – החקיקה הישראלית שמונעת כניסה לישראל מאזרחים זרים אשר קוראים לחרם על ישראל או על ההתנחלויות, ממשיכה לעורר גלים. ארגון "אמריקאים למען שלום עכשיו" הודיע על [ביטול הסיור](#) הלימודי השנתי שלו בישראל בשל כך. בנוסף, כמה משתתפים אמריקאים בתכנית "תגלית" [העלו ספקות](#) האם יתירו להם כעת להיכנס לישראל. גם ארגוני חברה אזרחית ישראלים היו בכותרות בחודש החולף, לאור החלטת ראש הממשלה נתניהו לבטל פגישה עם שר החוץ הגרמני בעקבות פגישות שקיים האורח עם בצלם ושוברים שתיקה. מחלקת המדינה האמריקאית קבעה בתגובה ש"חשוב בעינינו שכל חברה אזרחית מתפקדת תכלול גם קבוצות כאלה ונקודות מבט מגוונות. זהו [מרכיב חיוני בכל דמוקרטיה](#) מתפקדת".**
- מהלכי חקיקה נגד ה-BDS במדינות שונות בארה"ב – מושל טקסס חתם על [חוק נגד ה-BDS](#), שדורש מחברות שחותמות על חוזים עם מדינת טקסס להבהיר שהן לא יחרימו את ישראל או את ההתנחלויות. בית המחוקקים של מדינת מינסוטה אישר [חוק דומה](#), אשר אמור להיכנס לתוקף בחודש מאי. בעוד שחוקים דומים במדינות אחרות עברו בקלות, במינסוטה [נתקל החוק בהתנגדויות](#): חלק טענו שהחוק פוגע בחופש הביטוי כפי שזה מעוגן בחוקה האמריקאית, ואחרים מחו על כך שהחוק אינו מבחין בין ישראל להתנחלויות. הצעת חוק נגד ה-BDS טורפדה במדינת מרילנד, בגלל התנגדות דומה בדבר [פגיעה בחופש הביטוי](#).**

ב. תהליך השלום/הסכסוך הישראלי-פלסטיני

- **טראמפ ופתרון שתי המדינות** – במהלך [מסיבת העיתונאים](#) שקיים עם אבו מאזן, חזר והביע טראמפ אופטימיות לגבי השגת הסכם שלום ישראלי-פלסטיני. ביקורו באזור בחודש מאי והצורך שלו לקבל החלטה בנושא חידוש צו הדחייה של העברת השגרירות לירושלים, יספקו לנשיא האמריקאי הזדמנויות להבהיר מהו החזון שלו לגבי תהליך השלום. הנשיא האמריקאי לא התייחס עד כה במישרין לפתרון שתי המדינות וההתייחסות לפתרון זה הושמטה ממצע הבחירות האחרון של המפלגה הרפובליקאית. עם זאת, התבטאויותיו של טראמפ בנוגע להסכמי אוסלו ולצורך בהסדר קבע מוסכם על הצדדים, מעידות על רלבנטיות פתרון שתי המדינות. כך גם הפעלתנות המדינית של השליח המיוחד גרינבלאט, האפשרות שהועלתה לפיה טראמפ [יגדיל את הסיוע לרשות הפלסטינית](#), ומהלכי הנשיא לחזק את [הפיתוח הכלכלי של הפלסטינים ואת הקשרים הביטחוניים עמם](#). עם זאת, עדיין לא ברור כיצד מתכוון טראמפ לנסות ולקדם את תהליך השלום. הוא מוסיף להתיעץ עם מנהיגים בעולם הערבי לגבי [הגישה האזורית](#).
- **המשלחת האמריקאית לאו"ם** – כל מאה חברי הסנאט האמריקאי חתמו על [מכתב](#) אותו הובילו הסנאטורים הרפובליקאים רוביו וקרז, שמבקר את האו"ם על ההטיה שקיימת בו נגד ישראל ושדורש ממנו לנקוט מעשים לשינוי המצב. [הסנאטור הדמוקרטי סאנדרס](#) טען בתגובה שמטרת המכתב אינה לחסום ביקורת לגיטימית על ישראל או לטעון שלישאל אין בעיות בתחום זכויות האדם, אלא לשאול מדוע ישראל חשופה לביקורת רבה יותר מאשר מדינות אחרות ולצאת נגד הביקורת המוגזמת כלפיה. לקראת סוף חודש אפריל, העבירה אונסק"ו החלטה שטענה שישאל היא "כוח כובש" בירושלים. בתגובה, ביקר דובר מטעם משלחת ארה"ב לאו"ם את ההחלטה, שאותה כינה ["מוטה ומזיקה"](#). לדבריו, "אונסק"ו משמשת לעתים קרובות מדי ככלי בידי המדינות החברות בו לתקוף את ישראל ולעשות לה דה-לגיטימציה".

ג. המזרח התיכון המשתנה

- **המלחמה בסוריה** – ארה"ב מגבירה את המעורבות הצבאית שלה בסוריה, והדבר מעיד על עליית מדרגה במאמץ להכניע את ארגון המדינה האסלאמית. הדבר מאפשר לארה"ב מרחב השפעה גדול יותר בסוריה מול הרוסים, וגם מגביר את הפוטנציאל לשיתוף פעולה אמריקאי-רוסי [בנושא המלחמה בטרור](#). ואולם, [שיפור התקשורת](#) בין ארה"ב לרוסיה וההסכמה ביניהן לפעול להשגת הפסקת-אש לא מנעו את קריסת הסבב האחרון של השיחות באסטנה. האופוזיציה הסורית נסוגה מהשיחות ביומן הראשון, במחאה על [המשך ההפצצות](#) מצד המשטר. באשר לתקיפה שיוחסה לישראל החודש בסמוך לשדה התעופה של דמשק, אמר דובר מחלקת המדינה, מארק טונר, שארגון חיזבאללה מפר את [הצהרת בעבדא](#) ושיש הצדקה לפעולה ישראלית כשזו מזהה [איום ביטחוני ספציפי](#). ארה"ב צריכה לתמך כיום בסוריה בין שיתוף הפעולה הצבאי שלה עם [הכוחות הכורדיים](#) שלוחמים נגד ארגון המדינה האסלאמית לבין היחסים שלה עם תורכיה, שמתנגדת לשיתוף פעולה זה על רקע הסכסוך התורכי-כורדי.
- **נשק כימי** – בראשית חודש אפריל [הורה טראמפ](#) על התקפה צבאית ממוקדת בסוריה בתגובה ל"מתקפה נוראית בנשק כימי שביצע הדיקטטור הסורי בשאר אל-אסד נגד אזרחים חפים מפשע". היעד לתקיפה היה שדה התעופה א-שייראת, ממנו יצאה המתקפה הכימית, ומטרתה הייתה לאכוף את הנורמה הבינלאומית האוסרת על שימוש בנשק כימי. על פי הדיווחים בתקשורת, התקיפה האמריקאית התאפשרה בעקבות [תהליך קבלת החלטות מתואם](#) שהתקיים במועצה לביטחון לאומי. רוסיה אומנם גינתה את התקיפה והפסיקה בתגובה את פעילות [הקו החם](#) עם ארה"ב בסוריה, אך נמנעה מליצור עימות נרחב יותר עם ארה"ב. בהמשך לתקיפה, צריך ממשל טראמפ לגבש מדיניות סדורה ביחס לסוריה, שלוקחת בחשבון את המחויבות להגן על האזרחים שם ושמגדירה את הפרמטרים שיובילו לתקיפות אמריקאיות נוספות במדינה. מעורבות צבאית אמריקאית גדולה יותר בסוריה תהיה יעילה רק אם תלווה בשימוש בכלים דיפלומטיים להשגת הפסקת אש ולמציאת פתרון מדיני למלחמה שנמשכת כבר שש שנים.

- **ערב הסעודית – טראמפ טרם גיבש מדיניות ברורה ביחס לערב הסעודית, אך ניכר שהיחסים בין המדינות נמצאים במגמת שיפור לאור אינטרסים משותפים, כולל במאבק נגד הטרור ובהגבלת ההשפעה האיראנית.** טראמפ, שיבקר גם בערב הסעודית בחודש מאי, התלונן לאחרונה שערב הסעודית מתייחסת לארה"ב בצורה בלתי-הוגנת, ושעליה לשלם יותר תמורת [המטרייה הביטחונית](#) שמספקת לה ארה"ב. במקביל, מזכיר המדינה מאטיס [ביקר בערב הסעודית](#) במהלך הביקור שלו באזור. במהלך שהותו שם, הוא קרא למשא ומתן בחסות האו"ם שיוביל לסיום המלחמה שמתנהלת בתימן, ושגובה מחיר אזרחי כבד, בין החות'ים שנתמכים על ידי איראן לבין הקואליציה שמובילה ערב הסעודית. יחד עם זאת, ממשל טראמפ טרם התייחס פומבית לחשש שערב הסעודית תפתח בקרוב [במתקפה יבשתית](#) נרחבת בתימן, שתגרום לנפגעים אזרחים רבים עוד יותר.

ד. הסכם הגרעין עם איראן והשלכותיו

- **הערכת מדיניות ביחס לאיראן – בהנחיית טראמפ, השיקה המועצה לביטחון לאומי תהליך רב-זרועי של הערכת המדיניות האמריקאית ביחס לאיראן. התהליך בוחן האם הסרת הסנקציות בעקבות הסכם הגרעין משרתת את האינטרסים הביטחוניים של ארה"ב. ב-18 באפריל, העיד הממשל [בפני הקונגרס](#) כי איראן מיישמת את הסכם הגרעין כנדרש. אם תחליט ארה"ב להטיל מחדש סנקציות על איראן, הדבר יתפרש בטהראן כהפרה אמריקאית של ההסכם ויסכן שלא לצורך את ההסכם, שמומחי ביטחון מסכימים שהוא משיג כיום את מטרותיו. הצהרות הממשל האמריקאי עד כה מעידות דווקא על כוונה לדבוק ביישום הסכם הגרעין, במקביל לנקיטת יד קשה יותר ביחס לאיראן בנושאים אחרים, כגון מעורבות איראן בסוריה ובתימן, תמיכת איראן בחיזבאללה ובארגוני טרור אחרים באזור, ומהלכים איראניים בתחום הטילים הבליסטיים. מזכיר המדינה טילרסון הצהיר ש[הערכת המדיניות ביחס לאיראן תתייחס](#) למכלול האיומים שמציבה איראן. במקביל, איראן נערכת לקראת הבחירות לנשיאות המדינה, שיתקיימו ב-19 במאי.**

ה. קריאה נוספת

מאמרים	נושא
<p>Daniel Shapiro, "Mattis' Mideast trip holds promise, reality check for Israel," <i>Al-Monitor</i>, April 20, 2017</p> <p>Susie Gelman and Charles Bronfman, "A first step to peace: Calm angers, then talk," <i>The New York Times</i>, May 2, 2017</p> <p>Jibril Rajoub, "Trump offers a rare chance for a Palestinian peace deal," <i>Newsweek</i>, May 1, 2017</p>	ישראל ותהליך השלום
<p>Shadi Hamid, "A practical guide for avoiding fallacies on Syria," <i>Brookings</i>, April 8, 2017</p> <p>Daniel Benaim, "Trump's first 100 days in the Middle East," <i>Center for American Progress</i>, April 26, 2017</p> <p>Michael Young, "Interview with Charles Lister: Syria," <i>Carnegie Middle East Center</i>, April 6, 2017</p> <p>Daniel Byman, "Getting real with Riyadh," <i>Brookings</i>, April 17, 2017</p> <p>Eliot A. Cohen, "The Silence of Rex Tillerson," <i>The Atlantic</i>, April 4, 2017</p> <p>Colin Kahl, Ilan Goldenberg, Nicholas Heras, "Can Trump end the war in Syria?" <i>Foreign Policy</i>, March 29, 2017</p>	המזרח התיכון
<p>Laura Rozen, "Is Trump learning to live with Iran nuclear deal?" <i>Al-Monitor</i>, April 19, 2017</p> <p>Suzanne Maloney, "Who will rule Iran? Tehran's presidential election foreshadows succession politics," <i>Brookings</i>, May 3, 2017</p>	איראן

ו. ציר זמן חודשי

תאריך	אירוע
3 באפריל	הנשיא טראמפ מארח את נשיא מצרים א-סיסי בבית הלבן לדין על שיתוף פעולה בין המדינות ועל סוגיות אזוריות, כולל תהליך השלום הישראלי-פלסטיני.
5-6 באפריל	ארה"ב תוקפת בסוריה בתגובה למתקפה בנשק כימי שביצע אסד.
17 באפריל	טראמפ מתקשר לנשיא תורכיה ארדואן על מנת לברך אותו על נצחונו במשאל העם השני במחלוקת בדבר שינוי החוקה התורכית באופן שירכז סמכויות נרחבות בידי נשיא המדינה.
18 באפריל	ממשל טראמפ מעדכן את הקונגרס שאיראן מיישמת כהלכה את הסכם הגרעין שנחתם עמה.
18 באפריל	מזכיר ההגנה מאטיס מתחיל ביקור בערב הסעודית, מצרים, ישראל, קטאר וג'יבוטי.
18 באפריל	מזכיר המדינה טילרסון מצהיר שארה"ב מעריכה מחדש את המדיניות שלה ביחס לאיראן וצפון קוריאה.
20 באפריל	ארה"ב דוחה את השיחות התלת-צדדיות בנושא סוריה עם רוסיה והאום.
21 באפריל	מזכיר המדינה מאטיס מצהיר שסוריה מפרה את החלטות האום בדבר איסור שימוש בנשק כימי, ושיש לתת לכך מענה מדיני. מאטיס מדגיש בדבריו גם את תמיכת ארה"ב בישראל.
23 באפריל	הנסיך הסעודי ח'אלד בן סלמאן, בנו של המלך, ממונה כשגריר הסעודי החדש לארה"ב.
26 באפריל	גורמי ממשל מישראל וארה"ב דנים בביקור הנשיאותי הראשון של טראמפ בישראל, שיתקיים בחודש מאי.
29 באפריל	ארה"ב מאשר עסקת נשק עם ישראל בהיקף של 440 מיליון דולר.